

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PRIMERJALNA ANALIZA KONKURENČNOSTI SLOVENIJE Z IZBRANIMI ČLANICAMI
EVROPSKE UNIJE

Ljubljana, avgust 2008

ANJA ROŽIČ

IZJAVA

Študentka Anja Rožič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Jelene Zorić, in da dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 26. avgusta 2008

Podpis: _____

Kazalo

UVOD	1
1 OPREDELITEV KONKURENČNOSTI	2
2 MERJENJE KONKURENČNOSTI.....	6
2.1 Metodologija fundacije WEF.....	7
2.2 Metodologija inštituta IMD	10
2.3 Razlike v merjenju konkurenčnosti med inštitutoma.....	11
3 ANALIZA KONKURENČNOSTI IZBRANIH DRŽAV PO METODOLOGIJI WEF IN IMD	11
3.1 Primerjava dobljenih indeksov izbranih držav po metodologiji WEF.....	12
3.2 Primerjava konkurenčnosti izbranih držav glede na metodologijo IMD	14
4 RAZVRSTITEV DRŽAV V POSAMEZNE SKUPINE S POMOČJO METODE RAZVRŠČANJA V SKUPINE	17
4.1 Razvrstitev držav v posamezne skupine ob uporabi podatkov inštituta WEF	18
4.2 Razvrstitev držav v posamezne skupine ob uporabi podatkov inštituta IMD.....	19
4.3 Primerjava rezultatov razvrščanja v skupine po obeh metodologijah.....	20
SKLEP.....	22
LITERATURA IN VIRI	24
PRILOGE.....	1

Kazalo tabel

<i>Tabela 1: Uteži treh osnovnih indeksov glede na stopnjo razvoja v državi</i>	10
<i>Tabela 2: Prikaz podatkov za proučevani vzorec držav (SI = 100)</i>	18
<i>Tabela 3: Rešitev s tremi skupinam držav</i>	19
<i>Tabela 4: Prikaz podatkov za proučevani vzorec držav (SI = 100)</i>	19
<i>Tabela 5: Rešitev s tremi skupinami držav</i>	20
<i>Tabela 6: Podatki namenjeni agregatni analizi</i>	21

Kazalo prilog

<i>Priloga 1: Rezultati hierarhične metode razvrščanja (na podlagi podatkov inštituta WEF)</i>	1
<i>Priloga 2: Rezultati hierarhične metode razvrščanja (na podlagi podatkov inštituta IMD)</i>	2
<i>Priloga 3: Tabele s podatki, ki so potrebni za primerjalno analizo izbranih držav članic po metodologiji IMD in WEF</i>	5
<i>Priloga 4: Seznam pogosto uporabljenih kratic</i>	8

UVOD

Konkurenčnost je eden temeljnih pokazateljev napredka celotnega gospodarstva in ravno zato je zanimiva za proučevanje. Danes se konkurenčni pritisk vse bolj povečuje zaradi izpostavljenosti ljudi, podjetij in držav globalizaciji ter mednarodni odprtosti trgov. Bogastvo držav, ki je rezultat pretekle konkurenčnosti ali naravnih danosti, ne zagotavlja konkurenčnosti na dolgi rok. Za dolgoročno konkurenčnost je potrebno povečati produktivnost gospodarstva in se osredotočiti na izboljšanje tehnologije, povečanje kapitalskih naložb in izobraževanje delovne sile. Za vse države ne moremo določiti enakega vzorca, po katerem bodo dosegale visoko konkurenčnost. Vsaka država zase mora, na podlagi njene stopnje razvitosti in konkurenčnih prednosti, poiskati način povečevanja konkurenčnosti.

Osnovni namen diplomskega dela je analizirati ter primerjati stopnjo dosežene konkurenčnosti izbranih držav članic EU in na osnovi izsledkov analize ugotoviti konkurenčne prednosti in slabosti Slovenije v primerjavi s temi državami. Analizo bom nadgradila z metodo razvrščanja v skupine, s pomočjo katere bom poskušala oblikovati homogene skupine držav glede na stopnjo dosežene konkurenčnosti. Zanimivo bo ugotoviti, v katero skupino se uvršča Slovenija in ali je na dobri poti uresničevanja zastavljenih ciljev Lizbonske strategije in Strategije razvoja Slovenije (2005).

Med državami članicami Evropske unije, s katerimi bom primerjala Slovenijo, sem izbrala njene sosede (Avstrijo, Italijo in Madžarsko) in nekatere bivše tranzicijske države (Češko, Estonijo, Litvo, Poljsko, Romunijo in Slovaško).¹ Tranzicijske države sem za primerjavo s Slovenijo izbrala zato, ker so imele v procesu prehoda v tržno gospodarstvo podobne probleme kot Slovenija. Menim, da bo zanimivo videti, kako se je vsaka od teh držav soočila s svojimi problemi in katera jih je najučinkoviteje odpravila. Poleg argumenta bližine sem Italijo in Avstrijo izbrala zato, ker želim ugotoviti, kam se Slovenija uvršča glede na bolj razvite zahodnoevropske države.

Diplomsko delo je zasnovano v štirih poglavjih. V prvem poglavju bom navedla razvoj pojmovanja konkurenčnosti in podala nekaj sodobnih definicij konkurenčnosti. Na koncu poglavja bom poskušala povzeti, kateri so najpomembnejši dejavniki konkurenčnosti v današnjem času.

V drugem poglavju se bom omejila na analize konkurenčnosti držav dveh najbolj priznanih inštitutov za merjenje konkurenčnosti v Evropi, in sicer na World Economic Forum (WEF) in International Institute for Management Development (IMD). Predstavila bom njuno pojmovanje konkurenčnosti ter njuni metodologiji merjenja nacionalne konkurenčnosti. Opisala bom tudi razlike v metodologiji merjenja konkurenčnosti obeh inštitutov.

---

¹Z vključitvijo teh držav v EU naj bi se formalno zaključil proces tranzicije.

Tretje poglavje bo namenjeno proučevanju nacionalne konkurenčnosti izbranih držav članic Evropske unije, ki temelji na podatkih iz letnih poročil zgoraj omenjenih institucij (WEF in IMD). Na podlagi izbranih podatkov bom analizirala, kako se izbrane države uvrščajo po posameznih področjih merjenja konkurenčnosti in kakšna je konkurenčnost Slovenije glede na ostale države v vzorcu.

V četrtem poglavju bom izvedla lastno analizo konkurenčnosti držav s pomočjo programskega paketa SPSS. S pomočjo metode razvrščanja v skupine bom izbrane države članice poskusila razvrstiti v homogene skupine glede na stopnjo njihove konkurenčnosti. S pomočjo te metode želim tudi ugotoviti, v katero skupino držav se uvršča Slovenija in kako dobri smo na poti uresničevanja cilja doseganja čim višje konkurenčnosti. Na koncu pa bom združila dobljene rezultate z rezultati izbranih inštitutov, jih primerjala ter poskušala ugotoviti vzroke odstopanj med rezultati.

V sklepu bom povzela vsa bistvena spoznanja iz diplomskega dela.

1 OPREDELITEV KONKURENČNOSTI

Konkurenčnost je zelo težko natančno definirati. V zgodovini ekonomske teorije so se pojavljale različne definicije konkurenčnosti, ki so z leti pridobivale na svoji razsežnosti. Zaradi hitro razvijajoče se ekonomije so postajale definicije konkurenčnosti vedno bolj kompleksne. V začetku so teoretiki poudarjali predvsem mikroekonomsko raven konkurenčnosti na ravni podjetja. Danes na pomenu pridobiva tudi makroekonomska stran oz. konkurenčnost na ravni države.

Veliko pristopov h konkurenčnosti je privedlo tudi do različnih definicij tega pojma. Nekatere razlike izhajajo iz dejstva, da se nekateri raziskovalci osredotočajo bolj na vire sredstev konkurenčnosti, drugi na učinkovitost organizacijskih procesov, ostali pa na kakovost proizvodov (Hämäläinen, 2003, str. 9).

V 16. stoletju je veljalo prepričanje, da je za mednarodno menjavo najboljši velik izvoz in majhen uvoz. Adam Smith je leta 1776 razbil to prepričanje s teorijo absolutnih prednosti menjave, na osnovi katere naj bi države izvažale tiste izdelke, ki jih proizvajajo z absolutno najnižjimi stroški. Smithovo teorijo je leta 1817 s teorijo primerjalnih prednosti razširil in dopolnil David Ricardo. Ta teorija pravi, da naj se država specializira v proizvodnji tistega blaga, kjer dosega relativno nižje stroške v primerjavi z drugimi državami. Te proizvode nato izvažata, ostale pa uvažata. Eli Heckscher in Bertil Ohlin sta leta 1933 dopolnila Ricardovo teorijo tako, da sta izpostavila pomen relativnega izobilja posameznega proizvodnega dejavnika (Kumar, 2007, str. 46, 59–60).

Po teh začetnih definicijah so se začeli pojavljati različni pogledi na konkurenčnost in glavne dejavnike konkurenčnosti. Karl Marx (1867) je kot vpliv na ekonomski razvoj poudarjal socialno-politično okolje, Max Weber (1905) pa je poudarjal povezave med vrednotami, verskim

prepričanjem in ekonomsko uspešnostjo narodov. Joseph Schumpeter (1942) je v ospredje in kot pomemben dejavnik konkurenčnosti postavil podjetnika, inovacije in tehnološki napredek (Sušjan, 2006, str. 149–156, 196–200). Peter Drucker (1969) kot ključni faktor konkurenčnosti navaja management, medtem ko Robert Solow poudarja pomen izobrazbe in tehnološkega napredka za gospodarsko rast (Kovačič, 2004, str. 14).

Leta 1990 je Michael Eugene Porter definicijo nacionalne konkurenčnosti predstavil s pomočjo 'Porterjevega diamanta'. S tem je želel pojasniti, kako lahko posamezne države dosežejo konkurenčne prednosti in kako so jih sposobne zadržati. Država je konkurenčna, če so konkurenčna njena podjetja, podjetja pa konkurenčne prednosti pridobijo z inoviranjem. 'Porterjev diamant' sestavljajo sledeči dejavniki konkurenčnosti (Porter, 1990, str. 69–148):

1. **Razpoložljivost produkcijskih dejavnikov**, ki vključujejo naravne vire, človeški kapital, infrastrukturo, znanje in kapital. Učinkovita raba teh produkcijskih dejavnikov, ki je podkrepljena z akumuliranim znanjem v podjetjih, je ključni pogoj za doseganje boljše konkurenčnosti. Pri tem je pripisan večji pomen ustvarjenim kot podedovanim produkcijskim faktorjem. Ustvarjene produkcijske faktorje (znanje, kapital) je težje posnemati, saj so povezani z večjimi investicijami.
2. **Stanje na strani domačega povpraševanja**. Če je domače povpraševanje po izdelkih in storitvah kakovostno in raznoliko, se bodo posledično tako izdelki, kot tudi storitve podjetij nenehno izboljševali in dopolnjevali.
3. **Prisotnost sorodnih in podpornih dejavnosti**. Sorodne in podporne dejavnosti omogočajo bolj racionalno in učinkovito izvajanje poslovnega procesa. Industrijski grozdi so skupina podjetij, ki si delijo predvsem vertikalne in horizontalne povezave (Kotler, Jatusripitak & Maesincee, 1999, str. 201). Podjetja se povezujejo v grozde (clusters) in tako tvorijo vertikalne (kupci – dobavitelji), horizontalne (skupna tehnologija, distribucijske poti in kupci) in tudi diagonalne (storitve) povezave. Vse to omogoča prenos tehnologij in know-howa med podjetji.
4. **Struktura in strategija podjetij ter konkurenca na domačem trgu**. Na razvoj posameznega podjetja in hkrati panoge korenito vplivajo tudi ustrezno postavljeni cilji, podjetniška strategija in organizacijska struktura v podjetjih. Na razvoj le-teh pozitivno vplivajo tudi ustanovitev, vodenje in upravljanje podjetij. Zelo pomemben vpliv ima konkurenca, saj sili podjetja k nenehnemu inoviranju.

Vsi navedeni dejavniki so med seboj odvisni. Če imamo prepočasen napredek pri enem segmentu, lahko le-ta povzroči upočasnjeno ali celo ustavljeno rast produktivnosti celotnega gospodarstva. Produktivnost podjetij pa je odvisna tudi od okolij v katerih delujejo. Visoko kvalitetno poslovno okolje in prisotnost temeljitega grozdenja znatno vplivata na sposobnosti podjetij, izvedene konkurenčne odločitve in proizvodnjo outputa z lastnim premoženjem (Schwab & Porter, 2007, str. 54). Na konkurenčnost pa močno vpliva tudi mednarodno okolje. Sodelovanje med sosednjimi državami je pomembno orodje tako za izboljšanje poslovnega okolja, kot tudi za razširitev trgovanja in investicij (Schwab & Porter, 2007, str. 55). Za pridobitev konkurenčnih prednosti je torej pomembno okolje, ki spodbuja akumulacijo specializiranih faktorjev in sposobnosti, omogoča hiter pretok informacij ter pritiska na podjetja, da neprestano investirajo in inovirajo ter tako vedno bolj napredujejo.

Tem štirim dejavnikom pa Porter priključi še dve zunanji spremenljivki, in sicer **naključja** ter **vlado**. Nepredvidljivi dogodki, kot so vojne, naravne katastrofe, zunanjepolitični dogodki, veliki šoki pri ponudbi in velike tehnološke spremembe, lahko spremenijo strukturo posameznih panog in posledično vplivajo tudi na konkurenčnost. Vlada lahko konkurenčnost domačih podjetij spodbuja ali pa zavira s pomočjo politik (s spodbujanjem varnostnih in okoljevarstvenih standardov, zagotavljanjem ustreznega izobraževalnega sistema in infrastrukture v državi, poenostavitvijo birokratskih postopkov pri ustanavljanju podjetij itd.), ki vplivajo na štiri ključne determinante diamanta.

Porter je prišel do zaključka, da se konkurenčnost gospodarstva povečuje z večanjem kakovosti izdelkov in storitev, diferenciacijo proizvodov in izboljšanjem kakovosti tehnoloških procesov. Življenjski standard se povečuje, če se dvignejo plače, te pa so odvisne tudi od priznanih cen proizvodov na tujih trgih. Ob upoštevanju teh pogojev je država na dobri poti k zagotavljanju visokega in rastočega življenjskega standarda svojih državljanov (Porter, 1990, str. 831).

V nadaljevanju navajam različne definicije konkurenčnosti, ki jih lahko zasledimo v literaturi.

Nacionalna konkurenčnost je vidna v poslovanju podjetij in kakovosti poslovnega okolja. Napredek v izboljševanju poslovanja podjetij in kakovosti poslovnega okolja je edina pot za zagotovitev resničnih izboljšav na področju učinkovitosti, kakovosti proizvodov in novih poslovnih priložnosti, ki podpirajo rastoč življenjski standard državljanov. Politična stabilnost, ustrežna makroekonomska politika, odprt trg in privatizacija so pomembni dejavniki konkurenčnosti, a niso zadostni (Arab Planning Institute, 2003, str. 1).

Inter-American Development Bank dojema nacionalno konkurenčnost kot kakovost ekonomskega okolja, ki sprejema investicije in višjo produktivnost. Makroekonomska stabilnost dovoljuje državi, da se lahko poveže z mednarodnim okoljem. Konkurenčnost nacionalne ekonomije tako temelji na odprtem, sposobnem in uspešnem tržnem sistemu (Rondinelli, 2005, str. 10).

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) definira konkurenčnost kot sposobnost doseganja dolgoročne gospodarske rasti ter ekonomske in izvozne strukture, ki se odziva na spremembe povpraševanja na svetovnem trgu (Kovačič & Majcen, 2005, str. 42).

Laura Tyson razume konkurenčnost države kot sposobnost proizvedenih dobrin in storitev, da se uspejo obdržati na svetovnem trgu in ustreči merilom mednarodne konkurenčnosti, medtem ko življenjski standard njenih prebivalcev nenehno narašča (Kovačič & Majcen, 2005, str. 42).

Koncept konkurenčnosti je še vedno koncept, ki ni dobro razumljen, čeprav je zelo pomemben. Svetovni tržni delež produktov posamezne države je najbolj intuitivna definicija konkurenčnosti. Skladno s to definicijo nekateri na konkurenčnost gledajo kot na igro z ničelno vsoto, saj naj bi pridobitev ene države nastala na račun druge. Ta koncept je uporaben za utemeljitev posegov na porazdelitev tržnega outputa v nacionalno korist (vključno s subvencijami), umetno zadrževanje

rasti domačih plač in devalvacijo domače valute (Schwab & Porter, 2007, str. 52). Še vedno se pogosto sliši, da nizke plače ali devalvacija naredita državo konkurenčnejšo. To pa ni res, saj nizke plače odražajo ravno pomanjkanje konkurenčnosti v državi in zmanjšujejo blaginjo državljanov, subvencije pa zmanjšujejo nacionalni output.

Blaginja državljanov je utemeljena s produktivnostjo ekonomije. Produktivnost pa se meri z vrednostjo blaga in storitev, proizvedenih na enoto prebivalstva, kapitala in naravnih virov. Odvisna je tako od dosežene vrednosti nacionalnih produktov in storitev na odprtem trgu, kot tudi od učinkovitosti s katero se te proizvode proizvede. Konkurenčnost se torej meri s produktivnostjo, ki pa podpira visoke plače, močno valuto in privlačnost za kapital. Torej ne drži trditev, da je svetovna ekonomija igra z ničelno vsoto. Z izboljšanjem lastne produktivnosti lahko večina narodov doseže visoko konkurenčnost in s tem blaginjo. Višja produktivnost povzroči večjo vrednost proizvedenega blaga, višji dohodek in razširi globalno področje povpraševanja. Osrednji izziv gospodarstev v današnjem času je oblikovanje pogojev, v katerih lahko podjetja in zaposleni nadgrajujejo njihovo produktivnost (Schwab & Porter, 2007, str. 52).

Danes poskuša koncept nacionalne konkurenčnosti vključiti vse vidike gospodarskega in socialnega razvoja. Nacionalna konkurenčnost je dinamična kategorija, ki upošteva tudi kvalitativne dejavnike, kot so tehnološki razvoj, človeški kapital, inovacije, informiranost, organizacija, marketing (Kovačič, 2004, str. 369).

Gospodarstva so vse bolj podvržena globalizaciji in izzivom, ki jih ta prinaša. Zaradi tega se vse večji pomen pripisuje nacionalni konkurenčnosti. Ne smemo pa zanikati, da na nacionalno konkurenčnost posredno vpliva tudi konkurenčnost na ravni posameznih podjetij, panog, regij in mest. Večina teoretikov pripisuje nacionalni konkurenčnosti velik pomen, saj je njen cilj zagotoviti čim višji življenjski standard v določeni ekonomiji. Res pa je, da je ravno nacionalna konkurenčnost najbolj kompleksna in težka za izračun.

V diplomskem delu se bom osredotočila na nacionalno konkurenčnost in na dve instituciji, ki se ukvarjata s spremljanjem in ocenjevanjem konkurenčnosti držav. Ti dve instituciji sta World Economic Forum (v nadaljevanju WEF) in International Institute for Management Development (v nadaljevanju IMD).

Organizacija WEF (Svetovni ekonomski forum), s sedežem v Ženevi, vsako leto organizira konferenco o globalni konkurenčnosti po vsem svetu, od leta 1979 izdaja tudi letno poročilo o konkurenčnosti. Konkurenčna institucija IMD (Inštitut za razvoj managementa) s sedežem v Lozani svoje poročilo o konkurenčnosti držav izdaja od leta 1989 v okviru managerske visoke šole pod vodstvom analitika Stephana Garellia. Obe inštituciji sta mednarodno priznani pri proučevanju gospodarstev na globalni ravni in dobro poznata dejavnike konkurenčnosti.

Fundacija WEF (2007, str. 3) opredeljuje konkurenčnost kot skupek institucij, politik in faktorjev, ki določajo raven produktivnosti izbrane države. Raven produktivnosti določa doseženo investicijsko stopnjo donosa in trajnostno raven blaginje, ki jo določena država lahko doseže. Tako definiran koncept konkurenčnosti vključuje dinamično in statično komponento, in

sicer produktivnost lahko vzdržuje visoko raven dohodka, hkrati pa je tudi ena ključnih determinant donosnosti investicij. Donosnost investicij pa je ključni faktor, ki pojasnjuje potencial rasti v posamezni ekonomiji.

V inštitutu IMD (2007, str. 19) zagovarjajo stališče, da konkurenčnost ne more biti omejena le na bruto domači proizvod na prebivalca (v nadaljevanju BDP p.c.) in produktivnost. Vsako podjetje v gospodarstvu se sooča tudi s političnimi, socialnimi in kulturnimi dimenzijami. Zato mora država, ki želi spodbujati konkurenčnosti podjetij, zagotavljati najučinkovitejšo strukturo, ustanove in obliko vladanja. Nacionalno konkurenčnost opredeljujejo kot ekonomsko znanje, ki analizira faktorje in politike, s pomočjo katerih se izoblikuje sposobnost naroda za oblikovanje in vzdrževanje okolja, ki prenese več kreativne podjetnosti in večjo blaginjo njenim prebivalcem (IMD, 2008, str. 477).

Na podlagi navedenih definicij o konkurenčnosti lahko povzamem, da je za konkurenčnost najpomembnejša čim višja produktivnost v posamezni državi, ki hkrati omogoča doseganje višje ravni blaginje za prebivalce in ustvarjanje večje dodane vrednosti za podjetja. Na produktivnost seveda vpliva tudi poslovno okolje v državi ter vladne politike. Država mora zagotoviti čim bolj spodbudno poslovno okolje in čim višjo raven iniciativnosti. Kot poudarja inštitut IMD, so pomembne tudi politične, socialne in kulturne dimenzije, ki nedvomno vplivajo na raven produktivnosti in spodbude v domačem okolju.

2 MERJENJE KONKURENČNOSTI

Merjenje konkurenčnosti postaja z razvojem vse bolj kompleksno in zapleteno. Pri merjenju konkurenčnosti je zelo pomembno, da se izbere takšne indikatorje konkurenčnosti, ki se jih da zanesljivo izmeriti. Ključna je tudi izbira obsega indikatorjev, saj je potrebno ob koncu analize iz dobljenih podatkov razbrati celotno sliko o konkurenčnosti posamezne države.

Starejše metode merjenja so na makroekonomski in delno mikroekonomski ravni poudarjale predvsem sledeče indikatorje: relativne cene in cene dela na enoto, tržne deleže, izvozne tržne deleže na tujih trgih, stopnje prodora uvoza na domačem trgu, zunanjetrgovinsko bilanco, uvozno-izvozna razmerja in stopnje izpostavljenosti tuji konkurenci (Hatzichronoglou, 1996, str. 23).

Novejše metode pa za pridobitev podatkov uporabljajo predvsem ankete, in sicer zato, ker gospodarsko uspešnost merimo z dejavniki, kot so: raziskovalno-razvojni kapital, marketinški kapital, izobraževalno naravnane organizacije, inovativni in podjetniški know-how pri posameznikih ter sposobnost zaposlenih, da delujejo kot kolektiv (Kovačič, 2004, str. 72).

Konkurenčnost lahko ocenjujemo na različne načine. Kovačič (2004, str. 72) navaja štiri glavne metode ocenjevanja konkurenčnosti:

- analizo trgovinskih tokov,

- statistične indikatorje konkurenčnosti in benchmarking,
- posvetovanja med vlado in gospodarstvom ter
- anketne indikatorje konkurenčnosti, ki se jih pridobi pri posameznikih, gospodinjskih, podjetjih (lastniki, managerji, vlagatelji) in vladi.

Vsak od zgoraj navedenih načinov ocenjevanja ima svoje prednosti in slabosti. Danes se najpogosteje uporablja način z anketnimi indikatorji konkurenčnosti, ki je dodatno podprt s statističnimi podatki. Omenjeno metodo podpirata tudi WEF in IMD.

2.1 Metodologija fundacije WEF

Fundacija WEF je za merjenje konkurenčnosti izbrala dva indeksa. Prvi je indeks globalne konkurenčnosti (v nadaljevanju GCI – Global Competitiveness Index), ki se osredotoča na makroekonomske dejavnike, drugi pa indeks poslovne konkurenčnosti (v nadaljevanju BCI – Business Competitiveness Index), ki poudarja mikroekonomski pristop.

Merjenje GCI se je v poročilu 2007–2008, glede na pretekla leta, nekoliko spremenilo (Schwab & Porter, 2007, str. 9–11). Povečalo se je število držav, spremenila se je tudi struktura modela ter sheme uteži. Obdržali so osnovno strukturo in logiko modela, a so jo, na podlagi preteklih izkušenj, spremenili. Ena od takih sprememb je ponovna uporaba 12 podindeksov (kot v letu 2004). Tako so učinkovitost trga, ki je bil prej enotni podindeks, razdelili na tri podindekse, in sicer na učinkovitost trga blaga, finančnega trga in trga delovne sile. Ta razdelitev bolje prikaže razlike v različnih pogledih na tržno učinkovitost posameznih trgov. Tudi podindeks velikosti trga, ki je bil v preteklem letu ena od komponent podindeksa učinkovitosti blagovnega trga, je v tem poročilu samostojna komponenta. Tako se poudari pomembnost dostopa do velikega domačega in tujega trga za doseg prihrankov obsega. Izboljšali so tudi uteži, ki so jih v preteklih treh letih izpeljevali s pomočjo regresije rasti. Izračun s pomočjo regresije rasti je potekal na podlagi približnih podatkov potrebnih za merjenje indeksa za tri desetletja. V tem poročilu pa so izboljšali te uteži, saj imajo na voljo podatke za tri leta, v katerih se je izračunaval indeks, in si s temi pomagajo pri izračunu uteži. Izboljšave niso bistvene, a po mnenju inštituta pripomorejo k natančnejši oceni konkurenčnosti (Schwab & Porter, 2007, str. 12). GCI sestavlja 113 spremenljivk, od katerih je 79 pridobljenih s pomočjo letne raziskave mnenja vodilnih oseb (Executive Opinion Survey).

GCI je tehtano povprečje različnih komponent, ki odražajo konkurenčnost držav. Indeks je sestavljen iz 12 komponent, in sicer (Schwab & Porter, 2007, str. 4–6):

1. **Institucije.** Tukaj igrajo pomembno vlogo tako javne kot tudi privatne institucije. S pravnega vidika je pomembno, da so lastnina in njene pravice jasno definirane, saj to spodbuja investicije. Ključna pa je tudi čim manjša regulacija na trgu in čim višje zaupanje osebkov v pravni sistem. V privatnem sektorju je za hitrejši razvoj in nižje stroške potrebno zagotoviti zaupanje med podjetji, čim boljše upravljanje, verodostojnost podatkov in transparentnost le-teh. Tu ima največjo težo komponenta javnih institucij,

kamor sodijo: lastninske pravice, etika in korupcija, neprimerni vplivi, neučinkovitost vlade in varnost. Meri pa se tudi komponenta privatnih institucij (etika v podjetjih in odgovornost), ki pa ni tako pomembna.

2. **Infrastruktura.** Visoko kvalitetna infrastruktura pomaga združevati nacionalne in tuje trge ter zmanjševati razlike med državami. Dobro razvita infrastruktura poveča pretok informacij, dostavo blaga podjetjem v dogovorjenem času, večja povezovanja med podjetji, boljšo oskrbo z energijskimi viri in, posledično, višjo konkurenčnost. Tu sta enako pomembna tako splošna (kakovost celotne infrastrukture), kot tudi specifična infrastruktura (kakovost cestne, železniške, pristaniške in letalske infrastrukture, kakovost dobave elektrike, telefonsko omrežje).
3. **Makroekonomija.** Za dobre, učinkovite in pravilne poslovne odločitve je pomembno stabilno makroekonomsko okolje brez visoke inflacije in ogromnega deficita (takega, ki ga vlada ne more servisirati). Tu se kot komponente ocenjujejo vladni suficit oz. deficit, stopnja domačega varčevanja, inflacija, obrestna mera in vladni dolg.
4. **Zdravje in osnovna izobrazba.** Bolna in oslabela delovna sila znižujeta produktivnost in zvišujeta stroške poslovanja. Potreba pa je tudi po čim večjem številu izobražene populacije, saj je izobražen delavec bolj fleksibilen in hitreje dojema nove naloge in funkcije. Izobražena delovna sila je tudi produktivnejša in sodeluje pri izboljševanju produktov in proizvodnega procesa. Tako zdravstvo kot tudi osnovna izobrazba imata enak delež v indeksu zdravja in osnovne izobrazbe.
5. **Visoka izobrazba in usposabljanje.** V današnjem mednarodnem okolju sta nujno potrebna. Pritok novih informacij in tehnologij zahtevata hitro in učinkovito prilagajanje delavcev v proizvodnem procesu. Temu pritisku je lahko kos le dobro izobražena in usposobljena delovna sila. Ta komponenta meri stopnje sekundarne in terciarne izobrazbe v posamezni ekonomiji ter kvaliteto te izobrazbe. V tem indeksu imajo komponente tretjinski delež. Te komponente so količina in kakovost izobrazbe ter dodatno izobraževanje na delu.
6. **Učinkovitost trga blaga.** Zagotavlja pravilen nabor blaga in storitev, ki jih zahteva trg ter posledično omogoča učinkovito trgovanje. Država mora zagotoviti pravni okvir, ki bo spodbujal kar najbolj učinkovit pretok blaga. Učinkovitost sestavljata dve komponenti, konkurenca in kakovost pogojev povpraševanja. Konkurenca, ki je sestavljena iz domače in tuje konkurence, ima znatno večji vpliv na indeks kot kakovost pogojev povpraševanja.
7. **Učinkovitost trga delovne sile.** Delavci naj bi bili razporejeni na delovno mesto, kjer so najbolj učinkoviti in največ prispevajo k višji produktivnosti. Zaradi tega je potreben učinkovit in predvsem fleksibilen trg delovne sile. Dve pomembni komponenti sta fleksibilnost na trgu delovne sile in učinkovita uporaba talenta (plača in produktivnost, beg možganov ipd.), ki imata enak vpliv na indeks.
8. **Učinkovitost finančnega trga.** Učinkovit finančni trg razporeja prihranke gospodinjstev k najbolj obetavnim podjetnikom ali investicijskim projektom. Dober finančni sistem mora tudi zagotoviti posojila majhnim in obetavnim inovatorjem z dobrimi idejami, torej tvegani kapital. Tudi kapital za poslovne investicije mora biti čim bolj dostopen podjetnikom. Sistem mora biti tudi vreden zaupanja in čim bolj transparenten. Tu se

meri učinkovitost trga ter zanesljivost in zaupanje. Obe spremenljivki enako vplivata na učinkovitost finančnega trga.

9. **Tehnološka pripravljenost.** Pri tej komponenti je pomemben dostop do novih tehnologij. Ni pomembno, katera država je določeno stvar izumila, pomembno je, da so ti izumi dostopni poslovnim skupnostim. Z napredkom informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij je postalo vse bolj pomembno sprejemanje tujih tehnologij za hitrejši razvoj. Tu bom navedla le nekaj podindeksov, ki se jih meri: dostop do novih tehnologij, raven podjetja za sprejemanje novih tehnologij, število uporabnikov interneta ipd.
10. **Velikost trga.** Odnos med odprtostjo in rastjo trga je pozitiven. Večji kot je trg, lažje podjetja izkoriščajo prihranke obsega in povečajo svojo produktivnost. To velja predvsem za manjša gospodarstva. Tako lahko rečemo, da je nadomestilo za domači trg mednarodni trg in posledično sta v izračun te komponente zajeta oba trga. Na velikost trga ima večinski vpliv podindeks velikosti domačega trga. Znatno manjši vpliv pa ima podindeks tujega trga.
11. **Poslovna izdelanost.** Dobro razviti posli izboljšujejo kvaliteto poslovne mreže celotne države, kvaliteto operacij in strategij posameznih podjetij. Ko se podjetja geografsko povežejo, se njihova učinkovitost poveča, poveča se število inovacij in priložnost za vstop novih podjetij v panogo. Indeks v enaki meri določata tako podindeks omrežij in podpornih industrij (kakovost in količina lokalnih ponudnikov, raven razvitosti grozdenja), kot izdelanost strategij in operacij podjetij (narava konkurenčnih prednosti, kontrola mednarodne distribucije, velikost marketinga ipd.).
12. **Inovacije.** Med naštetimi je to edina komponenta, ki dolgoročno zvišuje življenjski standard. To še posebej velja za države, ki so že dosegle svoj razvojni prag. Tako privatni kot javni sektor v teh državah mora podpirati in spodbujati inovativnost ter vlagati v raziskave in razvoj. Manj razvite države lahko napredujejo tudi z investicijami in razvojem na drugih področjih ter s sprejemanjem že obstoječih tehnologij. Tu bom naštel nekaj podindeksov, ki se jih meri: kapaciteta inovacij, kakovost znanstveno-raziskovalnih institucij, vlaganje podjetij v raziskave in razvoj, raziskovalno sodelovanje med univerzami in podjetji ipd.

Te komponente niso med sabo neodvisne, ampak se prepletajo in dopolnjujejo. Glede na fazo gospodarskega razvoja, v kateri se gospodarstvo nahaja, se države razlikujejo med seboj v virih konkurenčnosti. Zato so na inštitutu WEF komponente konkurenčnosti razdelili v tri skupine. V prvo skupino sodijo osnovni dejavniki, ki spodbujajo konkurenčnost v najmanj razvitih državah oz. državah v razvoju. To so: dobro delujoče institucije, infrastruktura, stabilno makroekonomsko okolje ter zdrava in osnovno izobražena delovna sila. Ko te države z razvojem napredujejo, morajo za višjo konkurenčnost spodbujati dejavnike, ki so v skupini pospeševalcev učinkovitosti. To so: vse višja izobrazbena raven in usposabljanje, učinkovitost trga blaga, delovne sile in finančnega trga, čim višja tehnološka pripravljenost ter velikost domačega in tujega trga. Najbolj konkurenčne države pa lahko konkurenčnost pospešujejo z čim boljše poslovno izdelanostjo in inovacijami, ki spadajo v skupino dejavnikov inovativnosti in izdelanosti. Stopnje gospodarske razvitosti nato integrirajo v indeks s pripisovanjem relativno visokih uteži tistim komponentam, ki so relativno pomembnejše za državo z določeno stopnjo razvoja. Čeprav je vseh 12 indikatorjev do določene mere za posamezno državo pomembnih, je

pomembnost vsake odvisna od stopnje razvoja posamezne države. V Tabeli 1 so navedene uteži, ki jih WEF pripisuje posameznim podindeksom v določeni razvojni fazi države.

Tabela 1: Uteži treh osnovnih indeksov glede na stopnjo razvoja v državi

Podindeks	Uteži pri izračunu GCI (v %)		
	Države v razvoju	Srednje razvite države	Najbolj razvite države
Osnovni dejavniki	60	40	20
Pospeševalci učinkovitosti	35	50	50
Dejavniki inovativnosti in izdelanosti	5	10	30
Skupaj	100	100	100

Vir: *The Global Competitiveness Report 2007–2008*, str. 8.

Večina analitikov se ukvarja z merjenjem nacionalne konkurenčnosti na makroekonomski ravni z GCI indeksom, vendar to ni edini pospeševalec konkurenčnosti. Obstajajo tudi mikroekonomski dejavniki, ki so jih v WEF združili v indeks poslovne konkurenčnosti BCI. Indeks BCI sestavljata dve komponenti, in sicer indeks zahtevnosti poslovanja in strategij podjetja ter indeks kakovosti nacionalnega poslovnega okolja.

2.2 Metodologija inštituta IMD

IMD na podlagi lastne metodologije ocenjuje agregatni indeks konkurenčnosti, štiri agregatne indekse na specifičnem področju in še podindekse za vsako področje. Agregatni indeks je poimenovan kot indeks svetovne konkurenčnosti (v nadaljevanju WCI – World Competitiveness Index). Metodologija IMD poudarja predvsem hitre tehnološke spremembe in strukturne spremembe nacionalnega okolja.

Nacionalno okolje razdelijo na štiri najpomembnejše faktorje konkurenčnosti (IMD, 2007, str. 20):

1. **Gospodarska uspešnost.** To je makroekonomska ocena uspešnosti domačega gospodarstva, ki vključuje naslednje komponente: domače gospodarstvo, mednarodna trgovina, mednarodne investicije, zaposlenost in cene. Znotraj tega faktorja se izračunava 79 indikatorjev.
2. **Učinkovitost vlade.** Ta faktor kaže vpliv ekonomskih politik na konkurenčnost (javne finance, fiskalna politika, institucionalni okvir, zakon o gospodarskih družbah in družbeni okvir). V okviru tega področja je oblikovanih in izračunanih 72 indikatorjev.
3. **Učinkovitost podjetij.** Ocena tega faktorja pokaže do kakšne mere podjetja poslujejo na inovativen, donosen in odgovoren način (produktivnost in učinkovitost, trg dela in financ, podjetnost menedžerjev ter vrednote in naravnost). Ta faktor zajema 71 indikatorjev.
4. **Infrastruktura.** Faktor infrastrukture pokaže do katere mere osnovna in tehnološka infrastruktura ter znanstveni in človeški viri, zadovoljujejo potrebe podjetij (osnovna,

tehnološka in znanstvena infrastruktura, zdravje, okolje in izobrazba). To je faktor, ki vključuje 101 indikatorjev.

Vsak glavni faktor WCI je torej razcepljen še na pet podfaktorjev in vsak od njih poudarja različno plat konkurenčnosti. Razvidno je, da vsak podfaktor nima enakega števila indikatorjev, je pa vsakemu podfaktorju dodeljena enaka teža, in sicer 5%.

2.3 Razlike v merjenju konkurenčnost med inštitutoma

Razlike v merjenju konkurenčnosti nastanejo predvsem zaradi različne definicije konkurenčnosti med inštitutoma.

Za metodologijo WEF lahko rečemo, da poudarja dolgoročno stopnjo gospodarske rasti. To pa zato, ker vključuje veliko število socialnih in okoljskih indikatorjev. Rezultat so tako posamezne države, ki so vseskozi uvrščene na vrh lestvice (skandinavske države). Pri IMD pa so države z dobro razvitim socialnim modelom uvrščene nekoliko nižje, saj ta poudarja privlačnost za domače in tuje investitorje (Kovačič, 2005, str. 12), torej je njihova metoda bolj kratkoročno orientirana.

Delež anketnih dejavnikov je pri metodologiji WEF mnogo višji kot pri IMD. IMD uporablja tretjino anketnih podatkov, WEF pa kar štiri petine. V celoti na inštitutu WEF za analizo uporabljajo nekaj čez sto spremenljivk, IMD jih analizira nekaj čez 300. Izhodišče nacionalne konkurenčnosti temelji na privlačnosti nacionalnega poslovnega okolja, zaradi česar ima IMD tako veliko število spremenljivk.

WEF vsako leto analizira več držav. Leta 2007 jih je poročilo zajemalo kar 131. IMD pa v svoje poročilo vključuje le 55 držav in poskuša obdržati agregatni indeks nacionalne konkurenčnosti nespremenjen. Tako v inštitutu IMD ohranjajo boljšo in preglednejšo primerljivost agregatne ocene v daljšem obdobju. Bralec tako lažje spremlja in analizira razvoj posamezne države.

WEF se je z leti tudi potrudil in izločil nekaj faktorjev, ki so posledica in ne vzrok nacionalne konkurenčnosti (Gmeiner, 1998, str. 4). Tukaj nastane problem primerljivosti rezultatov med posameznimi leti zaradi vmesnega spreminjana metodologije in opuščanja indikatorjev. IMD tega koraka ni naredil, zato ostaja primerljivost med leti mogoča in smiselna.

3 ANALIZA KONKURENČNOSTI IZBRANIH DRŽAV PO METODOLOGIJI WEF IN IMD

V nadaljevanju bom opisala in primerjala rezultate, ki sta jih dobili instituciji IMD in WEF na podlagi njunih izračunov. Poudarek bo na Sloveniji pri čemer želim ugotoviti, pri katerih

dejavnih Slovenija izstopa oz., primerjalno gledano, dosega dobre rezultate, ter na katerih področjih Slovenija zaostaja za najuspešnejšimi državami v proučevanem vzorcu.

3.1 Primerjava dobljenih indeksov izbranih držav po metodologiji WEF

WEF ocenjuje 131 držav z GCI in 127 držav z BCI. Vsi spodaj navedeni podatki se nahajajo v Prilogi 3.

Slovenija se v obdobju 2007–2008 po GCI uvršča na 39. mesto. Če primerjamo podindekse GCI, se najbolje uvršča na področju dejavnih inoviranja in izdelanosti (30. mesto), najslabše mesto pa dosega na področju pospeševalcev učinkovitosti (38. mesto). V okviru osnovnih pogojev konkurenčnosti se Slovenija najslabše uvršča pri podindeksu institucij (44. mesto) in infrastrukture (37. mesto). Zelo dobro se uvršča pri dveh indeksih, in sicer pri indeksu zdravja in osnovne izobrazbe (22. mesto) ter makroekonomske stabilnosti (29. mesto). Na področju pospeševalcev učinkovitosti, kjer je Slovenija na najnižjem mestu, predstavlja komparativno prednost Slovenije le tehnološka pripravljenost (29. mesto) ter visoka izobrazba in usposabljanje (24. mesto). Ostali indikatorji so razmeroma slabi: indeks velikosti trga dosega 72. mesto, na 51. mestu je indeks učinkovitosti trga delovne sile, na področju učinkovitosti finančnega trga dosega 47. mesto, glede na učinkovitost trga blaga pa se uvršča na 39. mesto. Na področju dejavnih inoviranja in izdelanosti se, glede na podindeks inovacij, uvršča na 30. mesto, glede na podindeks poslovne izdelanosti pa dosega 31. mesto. Torej ima Slovenija največje komparativne prednosti na področju zdravja in osnovne izobrazbe, visoke izobrazbe in usposabljanja ter makroekonomske stabilnosti.

Avstrija se po GCI uvršča na 15. mesto, kar je občutno boljša uvrstitev v primerjavi s Slovenijo. V okviru GCI se Avstrija najbolje uvršča po indeksu osnovnih pogojev konkurenčnosti, najslabše pa glede na pospeševalce učinkovitosti. Avstrija se pri vseh podindeksih GCI uvršča občutno bolje kot Slovenija in ima tako komparativne prednosti pred Slovenijo na vseh področjih. Izjema je le podindeks makroekonomske stabilnosti, kjer ima Slovenija komparativno prednost pred Avstrijo. Največji prednosti Avstrije v svetovnem merilu sta poslovna izdelanost in učinkovitost trga blaga, kjer se uvršča na 5. mesto.

Glede na indeks GCI se Estonija uvršča na 27. mesto. Estonija ima tudi vse kazalce v okviru GCI boljše od Slovenije. Izjema je le indeks dejavnih inoviranja in izdelanosti, kjer se Slovenija uvršča nekoliko više. Estonija se najbolje uvršča pri pospeševalcih učinkovitosti, najslabše pa pri dejavnih inoviranja in izdelanosti. Slovenija se bolje od Estonije uvršča na področju zdravja in osnovne izobrazbe ter velikosti trga. Dokaj blizu sta državi uvrščeni na področju infrastrukture ter visoke izobrazbe in usposabljanja. Estonija ima največje komparativne prednosti na področju makroekonomske stabilnosti, najmanjše pa pri velikosti trga.

Italija kot Sloveniji sosednja država ne izkazuje najboljših indikatorjev konkurenčnosti v primerjavi s Slovenijo. Po GCI se uvršča na 46. mesto. Znotraj GCI se najbolje uvršča na področju dejavnih inoviranja in izdelanosti, najslabše mesto pa dosega pri osnovnih dejavnih

konkurenčnosti. Italija ima le en podindeks GCI boljši od Slovenije, in sicer podindeks velikosti trga. Pri indikatorjih pospeševalcev učinkovitosti, zdravja in osnovne izobrazbe ter tehnološke pripravljenosti sta si državi dokaj blizu na lestvici. Največje komparativne prednosti Italije so na področju velikosti trga, najslabše pa na področju učinkovitosti trga delovne sile.

Češka se po GCI uvršča na 33. mesto, torej višje kot Slovenija. Pri agregatnih indeksih GCI se najbolje uvršča pri kazalcu dejavnikov inovacij in izdelanosti, najslabše pa pri osnovnih pogojih konkurenčnosti. Češka ima veliko primerjalno prednost pred Slovenijo pri podindeksu velikosti trga in učinkovitosti trga delovne sile. Rahlo prednost ima na področju učinkovitosti trga blaga, poslovne izdelanosti in inovacij. Največje komparativne prednosti ima na področju inovacij, največjo šibkost njene konkurenčnosti pa predstavljajo institucije, infrastruktura in učinkovitost finančnega trga.

Madžarska se po GCI uvršča na 47. mesto. Slovenija ima tudi pri vseh podindeksih primerjalno prednost pred Madžarsko. Izjema je le podindeks velikosti trga, kjer se Madžarska uvršča občutno bolj kot Slovenija. Madžarska ima najslabšo uvrstitev na področju makroekonomske stabilnosti, najboljšo pa na področju visoke izobrazbe in usposabljanja.

Slovaška se po GCI uvršča na 41. mesto, kar je nekoliko slabše od Slovenije. Pri agregatnih indeksih GCI ima Slovaška prednost pred Slovenijo na področju pospeševalcev učinkovitosti. Slabo pa se uvršča pri indeksu dejavnikov inoviranja in izdelanosti. Primerjalno prednost pred Slovenijo ima na področju učinkovitosti trga blaga, učinkovitosti trga dela, učinkovitosti finančnega trga in pri velikosti trga. Najslabše uvrščena sta kazalca institucij in makroekonomska stabilnosti. V svetovnem merilu ji primerjalno prednost na področju konkurenčnosti prinaša učinkovitost trga delovne sile.

Pri GCI se Litva uvršča mesto više kot Slovenija, torej na 38. mesto. Litva ima komparativne prednosti pred Slovenijo na področju učinkovitosti trga delovne sile in velikosti trga. Na vseh ostalih področjih je Slovenija uvrščena više na lestvici. Največjo težavo predstavljata Litvi indeksa velikosti trga in institucij. Pri odpravljanju negativnih vplivov na konkurenčnost se mora posvetiti predvsem izboljšanju teh dveh kazalcev. Njena največja prednost je visoka izobrazba in usposabljanje.

Po GCI se Poljska uvršča na 51. mesto. Poljska ima komparativne prednosti pred Slovenijo le na področju velikosti trga in učinkovitosti trga delovne sile. Na vseh ostalih področjih je uvrščena za Slovenijo. Najslabše konkurenčne pogoje ima pri indeksu institucij in infrastrukture, njena največja prednost pa je v podindeksu velikosti trga.

Romunija ima od vseh izbranih držav najslabše izhodišče na področju konkurenčnosti. Po GCI se uvršča na 74. mesto. Primerjalno prednost pred Slovenijo ima le na področju velikosti trga. Splošno pa se najslabše uvršča pri indeksih infrastrukture in institucij. Največjo komparativno prednost izkazuje na področju velikosti trga.

Vse tranzicijske države (Litva, Slovaška, Češka, Poljska in Romunija) imajo zelo slabe uvrstitve pri indeksih infrastrukture, institucij in makroekonomske stabilnosti. Izjema je le Estonija, ki se kot tranzicijska država na tem področju uvršča nekoliko više.

Avstrija in Estonija imata komparativno prednost pred vsemi ostalimi izbranimi državami. Za tako hitro gospodarsko rast v Estoniji je kriva predvsem hitra privatizacija. Država je denar, ki ga je pobrala od privatizacije, ponovno investirala v gospodarstvo, kar je povzročilo hitro rast gospodarstva (Usenik, 2005). Kot bivši tranzicijski državi se dobro uvrščata tudi Češka in Litva, ki sta boljše uvrščeni od Slovenije. Slovaška, ki nekoliko zaostaja za Slovenijo, ima tudi dokaj dobro uvrščene indekse, če jo primerjamo še s Poljsko in Romunijo, ki sta na samem repu lestvice. Nižje od 40. mesta se gibljeta tudi naši sosednji državi, Madžarska in Italija, ki zaostajata celo za Slovaško. Tako za Italijo kot tudi za Madžarsko bi morala uvrstitev na tako slabo mesto spodbuditi željo po čim hitrejšem in čim bolj učinkovitem izboljšanju lastnega konkurenčnega položaja. Pred Slovenijo se po GCI torej nahajajo Avstrija, Estonija, Češka in Litva, Slovaška pa jo počasi že dohiteva, zato ugotavljam, da konkurenčni položaj Slovenije ni zavirljiv. Dejansko se je njen položaj v zadnjih nekaj letih poslabšal. Pri merjenju indeksa GCI je s 33. mesta v letu 2006, padla na 39. mesto. Slovenija mora za boljšo uvrstitev svoje pomanjkljivosti čim prej odpraviti, predvsem na področjih učinkovitosti vlade in podjetij. Na področju učinkovitosti vlade mora izboljšati predvsem podindeksa fiskalne politike in zakona o gospodarskih družbah, na področju učinkovitosti podjetij pa podindeksa finančnih trgov ter vrednot in naravnosti.

3.2 Primerjava konkurenčnosti izbranih držav glede na metodologijo IMD

IMD po svoji metodologiji ocenjuje 55 držav, kar je nekoliko manj kot inštitucija WEF. V poročilu iz leta 2007 navaja tudi rezultate preteklih raziskav vse od leta 2003. Izjema je le Litva, ki so jo leta 2007 prvič ocenili. Vsi spodaj navedeni podatki se nahajajo v Prilogi 3.

Leta 2006 je bila Slovenija uvrščena na 39. mesto glede na WCI, leta 2007 pa na 40. mesto. Pri agregatnem indeksu uspešnosti gospodarstva dosega dobro 24. mesto. Dober položaj so ji omogočili dobro uvrščeni podindeksi na področju cen, mednarodne trgovine in domačega gospodarstva. Velik problem Sloveniji predstavljajo mednarodne investicije, saj se tu uvršča na rep lestvice. Indeks učinkovitosti vlade dosega 43. mesto. Tu poseben problem predstavlja zakon o gospodarskih družbah in fiskalna politika. Njena komparativna prednost pa so javne finance. Pri učinkovitosti podjetij se uvršča na 43. mesto. Najvišje se uvršča pri podindeksih produktivnosti in učinkovitosti ter podjetnosti menedžerjev. Na najslabše mesto se uvršča pri podindeksu vrednot in naravnosti. Na področju infrastrukture se Slovenija uvršča na 33. mesto. Tu je najslabše uvrščen podindeks zdravja in okolja. Dobro mesto dosega na področju znanja.

Tudi po tej metodologiji imata primerjalno prednost pred Slovenijo Avstrija in Estonija. Avstrija se glede na WCI uvršča na 11. mesto v letu 2007, kar je občutno boljše od Slovenije. Največje prednosti Avstrije so na področju učinkovitosti vlade (10. mesto), učinkovitosti podjetij (11.

mesto) in infrastrukture (13. mesto). Njena najbolj šibka točka je uspešnost gospodarstva, kjer dosega 21. mesto in to je tudi edini indikator, kjer je Slovenija še konkurenčna Avstriji. Avstrija kaže primerjalno prednost pred Slovenijo tudi pri večini podindeksov. Boljši konkurenčni položaj ima Slovenija le na področju mednarodnega trgovanja, cen in javnih financ.

Glede na WCI se Estonija uvršča na 22. mesto. Dejavniki uspešnosti gospodarstva ji predstavljajo komparativno prednost v svetovnem merilu. Tako se uvršča na 9. mesto, kar je boljše celo od Avstrije, ki ima na tem področju določene probleme. K temu so pripomogle predvsem dobre ocene domačega gospodarstva, mednarodnega trgovanja in zaposlenosti. Pri indeksu učinkovitosti vlade dosega konkurenčen in boljši položaj kot Slovenija. Estonija na področju učinkovitosti podjetij dosega dobro 24. mesto. Najslabšo uvrstitev ima na področju infrastrukture, kjer se uvršča na 31. mesto, kar je bolje od Slovenije. Največji problem na tem področju ji povzročata zdravstvo in okolje. Slovenija ima primerjalno prednost pred Estonijo na področju cen, znanstvene infrastrukture ter zdravja in okolja.

Sosednja država Italija tudi po tej metodologiji izkazuje slabši konkurenčni položaj kot Slovenija. Po WCI se Italija v letu 2007 uvršča na 42. mesto. Pri primerjavi vseh agregatnih indikatorjev je Slovenija boljša od Italije. Italija ima primerjalne prednosti pred Slovenijo na področju mednarodnih investicij, zakonov o gospodarskih družbah, financ, vrednot in naravnosti, tehnološke infrastrukture, znanstvene infrastrukture ter zdravstva in okolja.

Češka se od tranzicijskih držav uvršča dokaj visoko, na lestvici je celo pred Slovenijo. Pri WCI dosega 32. mesto. Na vseh področjih izkazuje prednost pred Slovenijo, le uspešnost gospodarstva predstavlja primerjalno prednost za Slovenijo (SI 24. mesto, CZ 29. mesto). Na področju učinkovitosti vlade Češka dosega 41. mesto. K temu sta največ pripomogla slabo uvrščena indikatorja fiskalne politike in institucionalnega okvira. Najboljše pa se uvršča na področju infrastrukture, kjer zaseda 27. mesto. V okviru tega indeksa ima najboljše razvito osnovno infrastrukturo. Slovenija ima primerjalno prednost pred Češko na področju domačega gospodarstva, mednarodne trgovine, zaposlenosti, cen, javnih financ, institucionalnega okvirja, podjetnosti menedžerjev in izobrazbe.

Glede na WCI se Madžarska uvršča na 35. mesto, in sicer pred Slovenijo. Madžarska se tudi pri vseh indeksih uvršča bolje od Slovenije. Izjema je le uspešnost gospodarstva, kjer ima Slovenija primerjalno prednost (SI 24. mesto, HU 38. mesto). Madžarska se dokaj slabo uvršča pri indeksu učinkovitosti vlade, kjer dosega 40. mesto. Dejavniki učinkovitosti podjetij je uvrščen na slabo 41. mesto. K tako slabemu rezultatu sta največ pripomogli slabi oceni indikatorjev podjetnosti menedžerjev ter vrednot in naravnosti. Madžarska se najboljše uvršča po indeksu infrastrukture, kjer dosega 25. mesto. K temu sta največ pripomogla indikatorja osnovne infrastrukture in izobrazbe. Ta indeks izkazuje tudi največjo primerjalno prednost Madžarske pred Slovenijo in tudi pred Estonijo (HU 25. mesto, SI 33. mesto in EE 31. mesto). Slovenija ima prednost pred Madžarsko pri dejavniki domačega gospodarstva, mednarodne trgovine, zaposlenosti, cen, javnih financ, fiskalne politike in podjetnosti menedžerjev.

Slovaška se uvršča na 34. mesto glede na WCI. Z doseženim mestom se še vedno uvršča pred Slovenijo in Italijo. Pri indeksu uspešnosti gospodarstva se Slovaška uvršča na 42. mesto. Na tem področju ima najboljše uvrščeni komponenti mednarodne trgovine in domačega gospodarstva. Na najboljše 28. mesto pa se uvršča pri učinkovitosti podjetij. Na tem področju ima Slovaška primerjalno prednost pred Slovenijo, Madžarsko, Češko in Litvo. Na področju infrastrukture in učinkovitosti vlade se uvršča na 38. in 37. mesto. Slovenija ima le pri desetih podindeksih prednost pred Slovaško. To so podindeksi zaposlenosti, cen, javnih financ, institucionalnega okvira, družbenega okvira in pri vseh podindeksih na področju infrastrukture.

Litva je bila po metodologiji IMD v letu 2007 prvič ocenjena. Pri ocenjevanju agregatnega indeksa konkurenčnosti je dosegla 31. mesto in se tako uvrstila pred Slovenijo in celo pred Češko. Litva ima najboljši kazalec pri učinkovitosti vlade, kjer dosega 26. mesto in se tako uvršča pred Slovenijo in Češko. To uvrstitev ji omogoča podindeks socialnega okolja. Najslabše, 37. mesto dosega na področju učinkovitosti gospodarstva. Litva je od Slovenija boljša pri treh agregatnih kazalcih. Tako ima Slovenija prednost pred Litvo le na področju uspešnosti gospodarstva. Slovenija se boljše od Litve uvršča pri kazalcih domačega gospodarstva, mednarodne trgovine, zaposlenosti, cen, javnih financ, trga delovne sile, znanstvene infrastrukture ter zdravja in okolja.

Poljska se uvršča na sam rep lestvice, in sicer na 52. mesto. Na 52. mesto se uvršča še pri dveh agregatnih indeksih – pri indeksu učinkovitosti podjetij in učinkovitosti vlade. Pri poslovni učinkovitosti ji največji problem predstavljata podindeksa podjetnosti menedžerjev ter vrednot in naravnosti. Na repu lestvice pa ima vse podindekse učinkovitosti vlade in mora ravno na tem področju vložiti največ truda, da bi izboljšala svoj položaj. Na najboljše, 40. mesto se uvršča na področju infrastrukture in na 41. mesto na področju uspešnosti gospodarstva. Slovenija ima primerjalno prednost pred Poljsko na vseh področjih, razen pri mednarodnih investicijah, zakonih o gospodarskih družbah in trgu delovne sile.

Romunija se v letu 2007 uvršča na 44. mesto. Vsi njeni agregatni indeksi so slabši, če jih primerjamo s Slovenijo. Na najboljše, 35. mesto se uvršča pri indeksu uspešnosti gospodarstva. K tej uspešnosti največ pripomore podindeks domačega gospodarstva. Na najnižje, 50. mesto se uvršča z indeksom učinkovitosti podjetij. Za slabo uvrstitev so krivi podindeksi učinkovitosti trga dela, podjetnost menedžerjev ter vrednote in naravnost. Pri učinkovitosti vlade se uvršča na 45. mesto, medtem ko se na področju infrastrukture uvršča na boljše, 42. mesto. Za uvrstitev na področju infrastrukture gre največ zaslug podindeksoma izobrazbe in osnovne infrastrukture. Primerjalna prednost Slovenije pred Romunijo se pokaže pri vseh podindeksih, razen pri mednarodnih investicijah, javnih financah, fiskalni politiki, zakonih o gospodarskih družbah, produktivnosti in učinkovitosti ter vrednotah in naravnosti.

Tudi ocene inštituta IMD kažejo na to, da sta Avstrija in Estonija v primerjalni prednosti pred ostalimi izbranimi državami. Sledijo jima Litva, Češka, Slovaška in Madžarska. Vse te države se uvrščajo pred Slovenijo. Kljub temu, da je Slovenija že leta znana kot najpremožnejša država v svoji regiji, na osnovi rezultatov IMD lahko sklepamo, da je Slovenija 'zaspana' in brezbrizna do sprememb (Usenik, 2005). Sosednja Italija se tudi po metodologiji IMD uvršča zelo nizko.

Poljska in Romunija zasedata rep lestvice in morata še ogromno investirati v gospodarski razvoj in dolgoročne naložbe, da bosta pridobili na konkurenčnosti.

4 RAZVRSTITEV DRŽAV V POSAMEZNE SKUPINE S POMOČJO METODE RAZVRŠČANJA V SKUPINE

Metodologijo razvrščanja v skupine bom uporabila za združitev enot v homogene skupine. Enote znotraj posamezne skupine si bodo podobne, med skupinami pa različne. Pri razvrščanju enot v skupine bom uporabila hierarhično metodo razvrščanja. Za to metodo je značilno postopno združevanje proučevanih objektov. Začetno število skupin je tako enako začetnemu številu objektov, torej bo v mojem primeru deset skupin. Nato sledi postopno združevanje objektov skladno z njihovo podobnostjo. To se nadaljuje vse dokler ne dobimo ene skupine. Postopek se tako v mojem primeru ponovi devetkrat. Pri analizi se lahko uporabi več različnih metod hierarhičnega razvrščanja, ki se razlikujejo po merjenju razdalj med dvema skupinama. Sama bom uporabila Wardovo metodo, ki naj bi v praksi dala najboljše rezultate. Pri tej metodi je kot mera oddaljenosti uporabljena evklidska razdalja. S pomočjo Wardove metode se skupine oblikujejo tako, da se maksimira homogenost znotraj skupin. Kot mera homogenosti je uporabljena vsota kvadratov odklonov znotraj skupine. Na ta način skuša Wardova metoda minimizirati skupno vsoto kvadratov odklonov znotraj skupin (Sharma, 1996, str. 493).

Pri analizi si bom pomagala s programskim paketom SPSS.² V mojem primeru želim izbrane države razvrstiti v skupinice glede na njihovo stopnjo konkurenčnosti. Predvsem me zanima, v katero skupinico se bo uvrstila Slovenija. V posamezni skupini bodo torej države, ki so med seboj dokaj enako konkurenčne. To analizo bom uporabila dvakrat, saj bi rada ugotovila ali nastanejo enake skupine, če uporabim podatke indeksov, ki so bili dobljenih po metodologiji IMD in WEF. V analizo bom vključila deset izbranih držav, ki sem jih obravnavala v tretjem poglavju. Podatke Slovenije bom vzela za osnovo primerjave pri preračunu podatkov v indekse.

Pričakujem, da bosta analizi razvrščanja v skupine podali rešitev za optimalno oblikovanje treh skupin. V eni od skupin bi imeli najbolj konkurenčne države, v drugi tiste, ki so na dobri poti uresničevanja ciljev vse večje konkurenčnosti in v zadnji tiste, katerih konkurenčnost je na samem repu lestvice. Tak rezultat analize predpostavljam na podlagi primerjalne analize držav po obeh metodologijah merjenja konkurenčnosti.

---

²Več o programskem paketu SPSS je v učbeniku Analiza podatkov s SPSS za Windows.

4.1 Razvrstitev držav v posamezne skupine ob uporabi podatkov inštituta WEF

Za analizo bom uporabila kot lastnosti držav tri komponente GCI, in sicer: osnovne pogoje konkurenčnosti, pospeševalce učinkovitosti ter dejavnike inoviranja in izdelanosti. Obravnavane spremenljivke so metrične.

Podatki za izbrane države in izbrane spremenljivke so zbrani v Tabeli 2. GCI je v tabeli naveden zgolj kot informativna vrednost.

Tabela 2: Prikaz podatkov za proučevani vzorec držav (SI = 100)

Država	GCI	Osnovni pogoji konkurenčnosti	Pospeševalci učinkovitosti	Dejavniki inoviranja in izdelanosti
AU	115,6	113,7	113,6	123,8
CZ	102,2	94,1	102,3	102,4
EE	104,4	103,9	106,8	97,6
HU	97,8	88,2	97,7	95,2
IT	97,8	90,2	100,0	100,0
LT	100,0	94,1	97,7	92,9
PL	95,6	86,3	97,7	88,1
RO	88,9	80,4	90,9	83,3
SK	97,8	90,2	102,3	90,5
SI	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: *The Global Competitiveness Report 2007–2008*, str. 44–50; lasten izračun, 2008.

Vse vrednosti so preračunane na indeks s stalno osnovo, kjer sem kot osnovo vzela podatke za Slovenijo (SI = 100). Preračun sem izvedla zato, da sem dobila v primeru obeh metodologij podatke primerljive velikosti. Podatke, iz katerih sem izračunala indekse, sem dobila v letnem poročilu inštitucije WEF. To so dosežene točke od 1 do 7, ki so jih na inštitutu WEF izračunali za osnovne pogoje konkurenčnosti, pospeševalce učinkovitosti ter dejavnike inoviranja in izdelanosti kot tri podindekse GCI. Država, ki doseže sedem točk pri določenem indeksu, je najbolj konkurenčna, tista, ki ima eno točko, pa najmanj.

Prikaz postopnega združevanja držav v skupine po Wardovi metodi se nahaja v Prilogi 1 (Tabela 1.2). Kot prvi se združita 2. in 5. enota (Češka in Italija) v Tabeli 1.2. Ti dve enoti oblikujeta prvo skupino višjega hierarhičnega reda. Tako nastala skupina se bo povečala v 6. koraku, in sicer se bo omenjenima državama pridružila 3. enota (Estonija). Vse to je mogoče razbrati iz zadnjega stolpca iste tabele. Peti in šesti stolpec pa pokažeta, v katerem koraku se vsaka izmed enot prvič pojavi oz. združi z neko drugo enoto oz. skupino. Na podoben način bi lahko opisala vseh devet korakov.

Optimalno število skupin se določi s pomočjo dendrograma oz. drevesa razvrščanja, ki grafično prikazuje rezultate hierarhičnega razvrščanja enot v skupine (glej Sliko 1.1 v Prilogi 1). Za število skupin sem se odločila na podlagi določitve števila presečišč pred največjim skokom v

dendrogramu. V obravnavanem primeru je tako najprimernejša določitev treh skupin, kar je prikazano v Tabeli 3.

Tabela 3: Rešitev s tremi skupinam držav

Skupina	Države				
Prva	AU	-	-	-	-
Druga	CZ	EE	IT	SI	-
Tretja	HU	LT	PL	RO	SK

Vir: Lasten izračun, 2008.

V prvi skupini imamo najbolj konkurenčno državo, in sicer Avstrijo. Drugo skupino tvorijo Češka, Estonija, Italija in Slovenija. V tretji skupini pa se nahajajo Madžarska, Litva, Poljska, Romunija in Slovaška. Iz dendrograma lahko tudi razberemo, da je druga skupina bližje tretji kot prvi, saj se druga skupina v naslednjem koraku združi s tretjo. To bi lahko pomenilo, da obstaja neka vrzel med konkurenčnejšo Avstrijo in ostalimi izbranimi državami, ki morajo svojo konkurenčnost še precej izboljšati. Po tej metodologiji vidimo, da je precej konkurenčnejša od Slovenije le Avstrija. Slovenija torej spada v skupino držav, ki so na dobri poti uresničevanja cilja konkurenčnejše države.

4.2 Razvrstitev držav v posamezne skupine ob uporabi podatkov inštituta IMD

Za analizo bom kot štiri komponente WCI indeksa uporabila sledeče lastnosti držav: uspešnost gospodarstva, učinkovitost vlade, učinkovitost podjetij in infrastrukturo.

Podatki za izbrane države in spremenljivke so prikazani v Tabeli 4. WCI je v tabeli naveden zgolj kot informativna vrednost.

Tabela 4: Prikaz podatkov za proučevani vzorec držav (SI = 100)

Država	WCI	Uspešnost gospodarstva	Učinkovitost vlade	Učinkovitost podjetij	Infrastruktura
AU	150,8	103,7	202,1	265,0	162,9
CZ	108,1	94,9	114,0	135,3	112,5
EE	134,7	124,0	200,0	198,6	103,1
HU	104,4	85,4	118,4	111,3	117,7
IT	87,5	85,0	63,5	82,7	94,5
LT	110,7	85,4	139,7	152,2	105,6
PL	77,5	82,6	52,4	51,4	76,1
RO	85,7	86,8	92,0	67,3	71,1
SK	104,6	82,1	122,2	168,8	81,7
SI	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: World Competitiveness Yearbook 2007, str. 50–51; lasten izračun, 2008.

Obravnavane spremenljivke so metrične. Tudi tukaj sem vrednosti preračunala na indekse s stalno osnovo in kot osnovo vzela Slovenijo (SI = 100). Vrednosti so objavljene v letnem poročilu inštitucije IMD za leto 2007. Osnovni podatek so tudi tukaj dosežene točke, in sicer od 0 do 100. 100 točk ima le ena, najboljša država, država z 0 točkami pa je najslabša v konkurenčnosti.

Izpis postopnega združevanja držav v skupine po Wardovi metodi se nahaja v Prilogi 2 (Tabela 2.2).

Tudi tukaj sem optimalno število skupin poiskala s pomočjo dendrograma (Slika 2.1 v Prilogi 2) in ugotovila, da je rešitev s tremi skupinami najprimernejša, kar prikazujem v Tabeli 5.

Tabela 5: Rešitev s tremi skupinami držav

Skupina	Države				
Prva	AU	EE	-	-	-
Druga	CZ	HU	LT	SK	SI
Tretja	IT	PL	RO	-	-

Vir: Lasten izračun, 2008.

V prvi skupini imamo najbolj konkurenčni državi, in sicer Avstrijo in Estonijo. V drugo skupino sodijo manj konkurenčne Češka, Madžarska, Litva, Slovaška in Slovenija. V skupino z najslabšim konkurenčnim položajem pa sodijo Italija, Poljska in Romunija. Tudi tukaj je druga skupina bolj povezana z tretjo kot prvo. Torej tudi tu velja, da obstaja določena vrzel med konkurenčnejšimi državami (AU in EE) in tistimi, ki morajo svojo konkurenčnost še precej izboljšati (LT, CZ, SK, SI, HU, IT in RO). Po tej metodologiji dobimo rezultat, da sta tako Avstrija kot Estonija bolj konkurenčni od Slovenije. Podobno kot v predhodni analizi, se tudi tukaj Slovenija uvršča v drugo skupino, torej v skupino držav, ki imajo razmeroma dobre pogoje konkurenčnosti, vendar je potrebno za preboj Slovenije v konkurenčnosti izboljšati predvsem agregatna indeksa učinkovitosti vlade (predvsem podindeksa fiskalne politike in zakona o gospodarskih družbah) in podjetij (tukaj pa podindeksa finančnih trgov ter vrednot in naravnosti). Estonija lahko služi Sloveniji za zgled, saj se kot bivša tranzicijska država danes uvršča pod sam vrh najbolj konkurenčnih držav.

4.3 Primerjava rezultatov razvrščanja v skupine po obeh metodologijah

V Tabeli 6 povzgam rezultate inštitutov WEF in IMD ter rezultate razvrščanja v skupine na osnovi obeh metodologij. Navajam dobljene rezultate za GCI pri inštitutu WEF in WCI inštituta IMD ter glede na vrednost agregatnih indeksov rangiram države v vzorcu od najbolj (rang 1) do najmanj konkurenčne (rang 10). V tabeli so navedeni tudi podatki BDP na prebivalca, ki je osrednji indikator razvitosti posamezne države.

Tabela 6: Podatki namenjeni agregatni analizi

Država	Splošni podatki						Podatki dobljeni na podlagi razvrščanja v skupine	
	<i>BDP per capita (EU 27=100); l. 2007</i>	<i>Rang BDP p.c.</i>	<i>GCI – dosežene točke od 1–7; l. 2007–2008</i>	<i>Rang GCI</i>	<i>WCI – dosežene točke od 0–100; l. 2007</i>	<i>Rang WCI</i>	<i>IMD</i>	<i>WEF</i>
AU	128,2	1	5,23	1	83,18	1	1	1
CZ	82,0	4	4,58	3	59,62	4	2	2
EE	72,1	5	4,74	2	74,30	2	1	2
HU	63,5	7	4,35	8	57,63	6	2	3
IT	101,4	2	4,36	7	48,27	8	3	2
LT	60,3	8	4,49	4	61,07	3	2	3
PO	53,6	9	4,28	9	42,73	10	3	3
RO	40,7	10	3,97	10	47,29	9	3	3
SK	68,6	6	4,45	6	57,72	5	2	3
SI	88,8	3	4,48	5	55,17	7	2	2

Vir: *Ekonomsko ogledalo*, 2008, str. 14; *World Competitiveness Yearbook 2007*, str. 7 in *The Global Competitiveness Report 2007–2008*, str. 14–15.

Pri primerjavi kazalcev razvitosti (BDP p.c. po standardu kupne moči) je opazen razkorak med starima članicama in novimi članicami Evropske unije. Pri tem bi nove članice lahko nadalje razdelili v skupino, kjer je zaostanek za Italijo in Avstrijo manjši, in skupino, ki za omenjenima državama močno zaostaja. Avstrija se tudi po obeh kazalcih konkurenčnosti uvršča na 1. mesto med proučevanimi državami, medtem ko se Italija z vidika konkurenčnosti uvršča na sam rep lestvice, kar nakazuje na manjšo sposobnost prihodnje gospodarske rasti. Med novimi članicami lahko opazimo, da je rangiranje Češke, Madžarske, Poljske, Romunije in Slovaške po razvitosti in konkurenčnosti po obeh metodologijah podobno. Po drugi strani lahko v primeru Estonije in Litve ugotovimo, da se z vidika konkurenčnosti uvrščata bolje kot z vidika gospodarske razvitosti. Slovenija kot država, ki se med novimi članicami po BDP p.c. uvršča najbolje, kaže določene slabosti z vidika doseganja konkurenčnosti. WEF jo uvršča na 5. mesto, IMD pa na slabo 7. mesto med izbranimi državami članicami. Pri tem se je konkurenčnost Slovenije po metodologiji IMD izboljšala glede na predhodna leta, medtem ko se je po metodologiji WEF poslabšala. Na slabšo uvrstitev nedvomno vpliva tudi sprememba komponent pri izračunu GCI, ki po novem ponovno vključuje podindeks velikosti trga, kjer se Slovenija pričakovano uvršča zelo slabo. Pri razvrščanju v skupine pa se Slovenija tako na podlagi podatkov WEF kot IMD uvršča v drugo skupino. Obe metodologiji merjenja konkurenčnosti države dokaj podobno rangirata, pri čemer se sestava skupin na osnovi metode razvrščanja v skupine nekoliko razlikuje. Rezultati razvrščanja v skupine, ki temeljijo na vrednostih podindeksov WCI, so skladni z rezultati rangiranja na osnovi agregatnega indeksa. V primeru razvrščanja v skupine na osnovi podindeksov GCI pa lahko ugotovimo razlike v primerjavi z rangiranjem na osnovi agregatnega indeksa. Tako GCI indeks Litvo uvršča nekaj mest pred Italijo, medtem ko iz razvrščanja v skupine sledi, da se Italija nahaja v skupini bolj konkurenčnih držav kot Litva. Možno razlago za ta odstopanja gre iskati v uporabi različnih ponderjev pri izračunu agregatnega indeksa GCI.

Pri posameznih državah dobimo podobno rangiranje gospodarske razvitosti in konkurenčnosti, in sicer pri Avstriji, Češki, Slovaški, Poljski in Romuniji. Pri Italiji, Litvi in Estoniji so pri rangiranju opazne največje razlike. Delne razlike lahko zaznamo tudi pri Sloveniji.

Lizbonska strategija ekonomskih in strukturnih reform je niz političnih odločitev o tem, kako doseči, da bo gospodarstvo Evropske unije, ki bo temeljilo na znanju, najbolj konkurenčno in dinamično na svetu in bo zagotavljalo več in boljše službe ter večjo socialno kohezijo. Voditelji vlad članic Evropske unije so se o tem novem strateškem cilju dogovorili marca leta 2000 v Lizboni. V letu 2005 v Evropi zaradi Lizbonske strategije ni bilo čutiti vidnejšega napredka. Rast je še vedno stagnirala, visoka nezaposlenost pa je še vedno vladala v večini držav članic. Avstrija je od vseh izbranih držav članic najbolj napredovala in se uvršča v sam vrh na področju izpolnjevanja ciljev. Estonija, Češka, Slovaška, Litva in Madžarska so vse bližje petnajsterici najboljših. Posebej Estonija, ki se že lahko na posameznih področjih primerja z najboljšimi. Poljska, Romunija in Italija pa se uvrščajo čisto na dno lestvice. Največje probleme tem državam povzročajo administrativne težave na področju poslovanja, nizka uporaba informacijske in komunikacijske tehnologije, majhno vlaganje podjetij v raziskave in razvoj, pomanjkanje konkurence na domačem trgu, pristranskost vlade pri odločanju o politikah in pogodbah in nezadovoljivo zaščitene privatne pravice (Blanke, 2006, str. 7). Tu so navedene samo nekatere težave teh držav. Slovenija spada med države, ki so blizu petnajstim najboljšim, vendar je nekako 'zaspala' po uspehu, ki ga je na tem področju dosegla v času tranzicije. Slovenija bi se morala torej uvrstiti precej više, saj ima velike rezerve na področju tujih naložb, v storitvenem sektorju ter predvsem v finančnem posredništvu, bančništvu, programski opremiti itd. (Usenik, 2005), a je začela zaradi prepočasnih sprememb izgubljati svojo konkurenčnost. Kot je bilo že omenjeno, jo dohitevajo in celo prehitvajo druge tranzicijske države (Češka, Slovaška, Estonija, Litva). Slovenija mora zato svoj dosednji razvojni vzorec korenito spremeniti.

Glede na analizo konkurenčnosti po metodologijah inštitutov IMD in WEF lahko rečem, da Slovenija trenutno ne dosega zastavljenih ciljev opredeljenih v Strategiji razvoja Slovenije iz leta 2005. To je najbrž posledica tega, da so nacionalni razvojni cilji določeni za obdobje 2006–2013, zato v samo enem letu ni mogla doseči bistvenih izboljšav. V Strategiji razvoja Slovenije je tudi določeno, da bo do leta 2007 potekalo izvajanje kratkoročnih ukrepov. Posledično so bile v tem obdobju makroekonomske politike naravnane predvsem stabilizacijsko, tako da je rast produktivnost približno enaka tisti iz prejšnjih let. Po tem obdobju se pričakuje rast in po letu 2010 tudi relativna umiritev rasti na višji ravni (okrog 5% gospodarske rasti) (Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 10).

SKLEP

Konkurenčnost je težko opredeljiv pojem, njegova definicija pa se je iz leta v leto spreminjala. Na koncu so obveljale široke definicije M. E. Porterja ter inštitutov IMD in WEF. Pomanjkljivost široke definicije konkurenčnosti je v tem, da jo je težko meriti. Zato si inštituta pri meritvah konkurenčnosti pomagata z velikim številom podatkov, ki so pridobljeni s pomočjo

anket, kar ni ravno zanesljivo. Inštituta s svojo oceno konkurenčnosti pomagata državam in podjetjem, da vidijo svoje prednosti in šibkosti na tem področju in jih nato posledično poskušajo tudi popraviti. Seveda inštituta, zaradi različnih metodologij in zbranih podatkov, ne dajeta enakih rezultatov.

Na podlagi ocen inštitutov IMD in WEF za izbrane države članice ugotavljam, da Slovenija ne dosega zavirljivega mesta z vidika konkurenčnosti. Slovenija se opazno bolje uvršča po kazalcu gospodarske razvitosti, merjenim z BDP na prebivalca. V obdobju tranzicije je uspela svoj zaostanek za povprečjem Evropske unije zmanjšati, danes pa jo že dohitevajo ostale tranzicijske države, kot so Češka, Litva in Slovaška, ki so jo na določenih področjih tudi že prehitele. Italija, Poljska in Romunija so ocenjene kot najmanj konkurenčne države in bodo morale v svojo razvojno strategijo vnesti korenite spremembe ter zastavljene cilje potem tudi izpolnjevati. Te države morajo vlagati predvsem v dolgoročni razvoj. Avstrija kaže svoje primerjalne prednosti pred vsemi ostalimi izbranimi državami. Estonija se kot ena od tranzicijskih držav že uvršča više od Slovenije in ji lahko služi kot vzor.

Na podlagi razvrščanja v skupine sem ugotovila, da se Slovenija uvršča v skupino držav, ki imajo razmeroma dobre pogoje konkurenčnosti, Avstrija pa se uvršča v skupino najbolj konkurenčnih držav. Estonija se v to skupino uvršča pri razvrščanju v skupine na podlagi podatkov IMD. Torej je konkurenčni položaj Estonije lahko vzor vsem bivšim tranzicijskim državam. V skupino najmanj konkurenčnih držav se na podlagi obeh razvrščanj v skupine uvrščajo Poljska, Romunija in Italija. Te tri države morajo največ narediti na področju konkurenčnosti, in to v čim krajšem času, saj bodo le tako lahko izpolnile cilje Lizbonske strategije.

Lizbonska strategija je naravnana k povečanju konkurenčnosti celotne Skupnosti, zato bi jo morale države članice bolj vestno izpolnjevati. Strategija je bila določena leta 2000 in prenovljena leta 2005, vendar do danes na področju Evropske unije ni vidnih večjih izboljšav. Avstrija je država, ki je lahko zgled ostalim, saj je njen napredek na tem področju občutno zaznaven. Pri uresničevanju teh ciljev se morajo najbolj potruditi prav tiste države, ki se po kazalcih konkurenčnosti uvrščajo na sam rep lestvice (predvsem Italija, Poljska in Romunija).

Slovenija je cilje Lizbonske strategije prenesla na nacionalno raven s pomočjo Strategije razvoja Slovenije. Za višjo konkurenčnost Slovenije bi bilo potrebno izboljšati predvsem celoten javni sektor (vlada, sodstvo, slabo učinkovit davčni sistem ipd.) ter učinkovitost podjetij (finančni trg, trg delovne sile, vrednote in naravnost ipd.). Če bo Slovenija izpeljala načrtovane cilje na nacionalni ravni, si lahko obetamo ponovni napredek Slovenije in višjo uvrstitev na področju konkurenčnosti.

LITERATURA IN VIRI

1. *E – Conference on Arab competitiveness 2003*. Arab Planning Institute – Kuvait. Najdeno 24. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.competitiveness.gov.jo/arabic/files/electronic%20commerce-conf%20kuwait.pdf>.
2. Blanke, J. (2006). *The Lisbon Review 2006: Measuring Europe's Progress in Reform*. Najdeno 16. maja 2008 na spletnem naslovu <http://www.weforum.org/pdf/gcr/lisbonreview/report2006.pdf>.
3. Ekonomsko ogledalo (2008, junij). *Mednarodne primerjave/I*. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Najdeno 26. julij 2008 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/eo/2008/og0608/eo0608.pdf#mpr im.
4. Garelli, S. (2005). *World Competitiveness Yearbook 2005*. Lausanne: International Institute for Management Development.
5. Gmeiner, P. (1998). *Globalna konkurenčnost Slovenije: eksperimentalna ocena njenih prednosti in slabosti po metodi Svetovnega ekonomskega foruma..* Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
6. Hatzichronoglou, T. (1996). Globalisation and Competitiveness: Relevant indicators. *STI Working papers 1996/5*. Pariz: OECD. Najdeno 4. maja 2008 na spletnem naslovu [http://www.oilis.oecd.org/olis/1996doc.nsf/LinkTo/NT00000C12/\\$FILE/03E65048.PDF](http://www.oilis.oecd.org/olis/1996doc.nsf/LinkTo/NT00000C12/$FILE/03E65048.PDF).
7. Hämmäläinen, T. J. (2003). *National Competitiveness and Economic Growth: the changing determinations of economic performance in the world economy*. Velika Britanija: Edward Elgar.
8. Kotler, P., Jatusripitak, S. & Maesincee, S. (1999). *The marketing of nations: a strategic approach to building national wealth*. New York: The Free Press.
9. Kovačič, A. (2005). *Competitiveness as a source of development*. (Working paper no. 28). Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
10. Kovačič, A. (2004). *Globalna konkurenčnost Slovenije v času njenega vključevanja v Evropsko Unijo*. [Doktorska disertacija]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
11. Kovačič, A. & Majcen, B. (2005). *Konkurenčnost Slovenskega gospodarstva in dolgoročni razvojni dejavniki*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja. Najdeno 24. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.ier.si/files/studija%20konkurencnosti%202005.pdf>.
12. Kumar, A. (2007). *Mednarodna ekonomika*. (3. natis). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
13. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. London: The MacMillian Press.
14. Rondinelli, D. A. (2005). Promoting national competitiveness in a globalizing economy: The state's changing roles. Najdeno 26. julij 2008 na spletnem naslovu <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN005782.pdf>.
15. Rovan, J. & Turk, T. (2001). *Analiza podatkov s SPSS za Windows*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
16. Schwab, K. & Porter, M. E. (2007). *The Global Competitiveness Report 2007–2008*. Ženeva: World Economic Forum.
17. Sharma, S. (1996). *Applied Multivariate Techniques*. New York: Yohn Wiley & Sons.

18. *Strategija razvoja Slovenije 2005*. (2005). Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Najdeno 10. maj 2008 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf.
19. Sušjan, A. (2006). *Uvod v zgodovino ekonomske misli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
20. Usenik, B. (2005, 12. september). Intervju: Stéphen Garelli, IMD. *Finance*. Najdeno 4. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/130689>.
21. *World Competitiveness Yearbook 2007*. (2007). Lausanne: International Institute for Management Development.
22. *World Competitiveness Yearbook 2008*. (2008). Frequently asked questions. Najdeno 24. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.imd.ch/research/publications/wcy/upload/FAQs.pdf>.

PRILOGE

Priloga 1: Rezultati hierarhične metode razvrščanja (na podlagi podatkov inštituta WEF)

Tabela 1.1: Matrika podobnosti oziroma različnosti, pri čemer je podobnost oziroma različnost med pari enot izražena s kvadratom evklidske razdalje

Proximity Matrix

Case	Squared Euclidean Distance									
	1:AU	2:CZ	3:EE	4:HU	5:IT	6:LT	7:PL	8:RO	9:SK	10:SI
1:AU	,00	972,78	828,55	1719,18	1306,48	1595,62	2282,17	3265,96	1793,88	941,23
2:CZ	972,78	,00	139,45	106,28	26,21	111,36	286,26	680,33	157,10	45,44
3:EE	828,55	139,45	,00	334,37	240,55	201,44	484,77	1010,81	260,07	67,54
4:HU	1719,18	106,28	334,37	,00	31,69	40,27	54,87	249,73	47,18	166,25
5:IT	1306,48	26,21	240,55	31,69	,00	71,56	162,27	456,54	95,87	96,12
6:LT	1595,62	111,36	201,44	40,27	71,56	,00	84,19	325,58	41,71	90,79
7:PL	2282,17	286,26	484,77	54,87	162,27	84,19	,00	103,77	41,71	335,28
8:RO	3265,96	680,33	1010,81	249,73	456,54	325,58	103,77	,00	276,27	744,89
9:SK	1793,88	157,10	260,07	47,18	95,87	41,71	41,71	276,27	,00	191,99
10:SI	941,23	45,44	67,54	166,25	96,12	90,79	335,28	744,89	191,99	,00

This is a dissimilarity matrix

Vir: lasten izračun, 2008.

Tabela 1.2: Prikaz postopnega združevanja držav v skupine po Wardovi metodi

Agglomeration Schedule

Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	2	5	13,106	0	0	6
2	4	6	33,242	0	0	5
3	7	9	54,096	0	0	5
4	3	10	87,864	0	0	6
5	4	7	124,356	2	3	7
6	2	3	231,307	1	4	8
7	4	8	406,878	5	0	8
8	2	4	873,387	6	7	9
9	1	2	2256,632	0	8	0

Vir: lasten izračun, 2008.

Tabela 1.3: Rešitev s tremi skupinami držav

Cluster Membership

Case	3 Clusters
1:AU	1
2:CZ	2
3:EE	2
4:HU	3
5:IT	2
6:LT	3
7:PL	3
8:RO	3
9:SK	3
10:SI	2

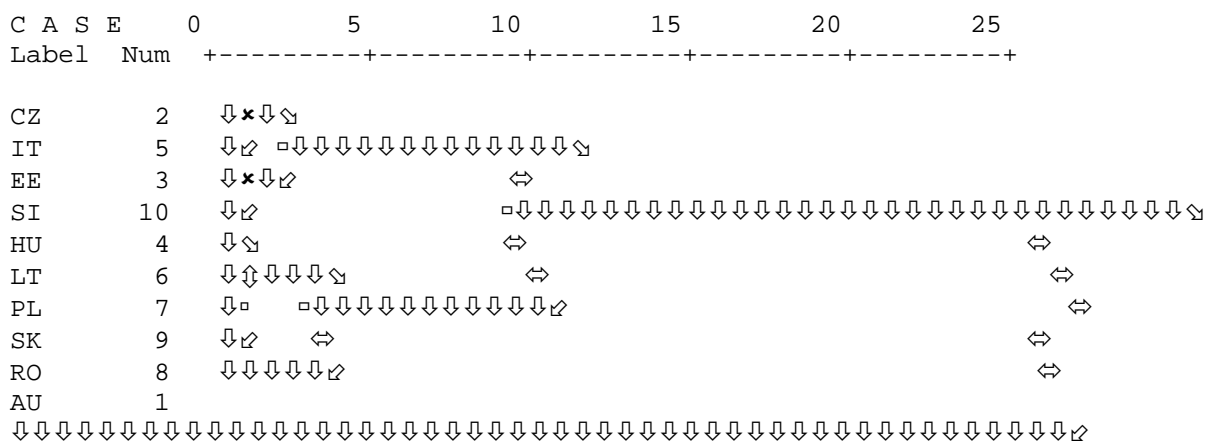
Vir: lasten izračun, 2008.

Slika 1.1: Drevo razvrščanja oziroma dendrogram

* * * * * H I E R A R C H I C A L C L U S T E R A N A L Y S I S * * * * *

Dendrogram using Ward Method

Rescaled Distance Cluster Combine

Vir: lasten izračun, 2008.

Priloga 2: Rezultati hierarhične metode razvrščanja (na podlagi podatkov inštituta IMD)

Tabela 2.1: Matrika podobnosti oziroma različnosti, pri čemer je podobnost oziroma različnost med pari enot izražena s kvadratom evklidske razdalje

Proximity Matrix

Case	Squared Euclidean Distance									
	1:AU	2:CZ	3:EE	4:HU	5:IT	6:LT	7:PL	8:RO	9:SK	10:SI
1:AU	,00	27232,09	8408,16	33032,37	57476,62	20268,49	76044,71	59941,36	22729,91	41647,17
2:CZ	27232,09	,00	12346,02	712,13	5728,09	1081,83	12301,87	6876,79	2299,98	1621,20
3:EE	8408,16	12346,02	,00	15996,91	33655,43	7300,78	45906,86	31319,24	9168,60	20320,77
4:HU	33032,37	712,13	15996,91	,00	4363,74	2270,62	9679,65	4803,17	4623,40	993,89
5:IT	57476,62	5728,09	33655,43	4363,74	,00	10739,63	1451,00	1599,72	11012,76	1881,53
6:LT	20268,49	1081,83	7300,78	2270,62	10739,63	,00	18642,65	10661,51	1160,87	4540,62
7:PL	76044,71	12301,87	45906,86	9679,65	1451,00	18642,65	,00	1862,39	18670,74	5499,04
8:RO	59941,36	6876,79	31319,24	4803,17	1599,72	10661,51	1862,39	,00	11336,06	2140,59
9:SK	22729,91	2299,98	9168,60	4623,40	11012,76	1160,87	18670,74	11336,06	,00	5876,02
10:SI	41647,17	1621,20	20320,77	993,89	1881,53	4540,62	5499,04	2140,59	5876,02	,00

This is a dissimilarity matrix

Vir: lasten izračun, 2008.

Tabela 2.2: Prikaz postopnega združevanja držav v skupine po Wardovi metodi

Agglomeration Schedule

Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	2	4	356,066	0	0	4
2	6	9	936,503	0	0	6
3	5	7	1662,002	0	0	5
4	2	10	2415,009	1	0	6
5	5	8	3327,214	3	0	8
6	2	6	6673,816	4	2	8
7	1	3	10877,897	0	0	9
8	2	5	24758,017	6	5	9
9	1	2	68722,697	7	8	0

Vir: lasten izračun, 2008.

Tabela 2.3: Rešitev s tremi skupinami držav

Priloga 3: Tabele s podatki, ki so potrebni za primerjalno analizo izbranih držav članic po metodologiji IMD in WEF

Tabela 3.1: Dosežena mesta izbranih držav članic pri posameznih agregatnih indeksih na podlagi metodologije WEF (od 131 držav)

Država	GCI	BCI	Osnovni pogoji konkurenčnosti	Pospeševalci učinkovitosti	Dejavniki inoviranja in izdelanosti
AU	15	8	10	21	11
CZ	33	32	42	30	28
EE	27	26	29	27	35
HU	47	47	55	40	43
IT	46	42	54	39	32
LT	38	39	43	41	44
PO	51	56	64	43	61
RO	74	73	88	62	73
SK	41	44	50	34	52
SI	39	35	37	38	30

Vir: The Global Competitiveness Report 2007–2008, str. 14.

Tabela 3.2: Dosežena mesta izbranih držav članic pri podindeksu osnovnih pogojev konkurenčnosti na podlagi metodologije WEF (od 131 držav)

Država	GCI			
	Osnovni pogoji konkurenčnosti			
	<i>Institucije</i>	<i>Infrastruktura</i>	<i>Makroekonomska stabilnost</i>	<i>Zdravje in osnovna izobrazba</i>
AU	11	14	40	15
CZ	69	41	43	29
EE	34	36	14	30
HU	54	54	107	41
IT	71	55	96	25
LT	58	48	38	43
PO	82	80	56	36
RO	94	100	84	52
SK	60	58	62	39
SI	44	37	29	22

Vir: The Global Competitiveness Report 2007–2008, str. 16.

Tabela 3.3: Dosežena mesta izbranih držav članic pri podindeksih pospeševalcev učinkovitosti ter dejavnikov inoviranja in izdelanosti na podlagi metodologije WEF (od 131 držav)

Država	GCI							
	Poseševalci učinkovitosti						Dejavniki inoviranja in izdelanosti	
	Visoka izobrazba in usposabljanje	Učinkovitost blagovnega trga	Učinkovitost trga delovne sile	Učinkovitost finančnega trga	Tehnološka pripravljenost	Velikost trga	Poslovna izdelanost	Inovacije
AU	17	5	42	28	18	35	5	15
CZ	28	38	35	53	35	38	30	27
EE	23	27	26	31	19	91	44	31
HU	33	59	58	51	41	41	46	37
IT	36	55	128	86	27	8	24	47
LT	25	44	44	54	38	67	42	48
PO	35	69	49	64	51	22	68	58
RO	54	74	85	78	59	43	73	76
SK	41	35	25	33	36	57	52	51
SI	24	39	51	47	29	72	31	30

Vir: The Global Competitiveness Report 2007–2008, str. 18–20.

Tabela 3.4: Dosežena mesta izbranih držav članic pri posameznih agregatnih indeksih na podlagi metodologije IMD (od 55 držav)

Država	Agregatni indeks (WCI)		Uspešnost gospodarstva		Učinkovitost vlade		Učinkovitost podjetij		Infrastruktura	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
AU	13	11	27	21	15	10	5	11	12	13
CZ	28	32	23	29	29	41	30	36	25	27
EE	19	22	11	9	11	13	21	24	31	31
HU	35	35	37	38	35	40	33	41	28	25
IT	48	42	44	39	52	51	47	47	34	35
LT	-	31	-	37	-	26	-	29	-	30
PO	50	52	46	41	50	52	52	52	39	40
RO	49	44	41	35	46	45	50	50	48	42
SK	33	34	47	42	22	37	31	28	37	38
SI	39	40	33	24	43	43	44	43	32	33

Vir: World Competitiveness Yearbook 2007, str. 50–51.

Tabela 3.5: Dosežena mesta izbranih držav članic pri podindeksih učinkovitosti gospodarstva in vlade na podlagi metodologije IMD (od 55 držav)

Država	Uspešnost gospodarstva					Učinkovitost vlade				
	Domače gospodarstvo	Mednarodna trgovina	Mednarodne investicije	Zaposlenost	Cene	Javne finance	Fiskalna politika	Institucionalni okvir	Zakon o gospodarskih družbah	Družbeni okvir
AU	15	33	34	20	30	32	35	3	7	11
CZ	29	29	30	32	26	30	38	40	35	35
EE	4	11	26	11	24	6	23	14	13	21
HU	44	23	28	43	33	51	53	33	11	27
IT	38	37	20	40	40	55	48	37	42	49
LT	27	36	37	51	17	29	29	34	41	19
PO	37	22	38	53	7	48	49	49	47	50
RO	26	38	35	38	34	14	41	48	43	45
SK	19	15	39	52	38	35	25	41	34	33
SI	24	21	50	28	2	17	47	35	51	31

Vir: World Competitiveness Yearbook 2007, str. 56.

Tabela 3.6: Dosežena mesta izbranih držav članic pri podindeksu učinkovitosti podjetij na podlagi metodologije IMD (od 55 držav)

Država	Učinkovitost podjetij				
	Produktivnost in učinkovitost	Trg dela	Finančni trg	Podjetnost menedžerjev	Vrednote in naravnost
AU	7	13	18	4	16
CZ	13	27	39	44	41
EE	29	34	22	23	20
HU	19	25	37	46	49
IT	37	54	42	49	45
LT	26	45	32	33	28
PO	36	38	47	51	53
RO	22	53	49	53	50
SK	24	33	36	25	27
SI	33	42	43	37	51

Vir: World Competitiveness Yearbook 2007, str. 57.

Tabela 3.7: Dosežena mesta izbranih držav članic pri podindeksu infrastrukture na podlagi metodologije IMD (od 55 držav)

Država	Infrastruktura				
	Osnovna infrastruktura	Tehnološka infrastruktura	Znanstvena infrastruktura	Zdravje in okolje	Izobrazba
AU	14	19	19	2	10
CZ	15	28	30	28	35
EE	29	24	37	43	23
HU	19	26	32	29	21
IT	54	32	28	23	34
LT	28	30	35	36	22
PO	38	49	40	44	37
RO	41	52	42	42	40
SK	37	35	48	37	42
SI	32	33	33	34	26

Vir: World Competitiveness Yearbook 2007, str. 57.

Priloga 4: Seznam pogosto uporabljenih kratic

AU – Avstrija

BCI – Business Competitiveness Index

CZ – Češka

EE – Estonija

GCI – Global Competitiveness Index

HU – Madžarska

IMD – International Institute for Management Development

IT – Italija

LT – Litva

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development

PO – Poljska

RO – Romunija

SI – Slovenija

SK – Slovaška

WCI – World Competitiveness Index

WEF – World Economic Forum